

การพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับ
อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Development of Thai Language Teaching Skills Integrated
with Buddhist Principles for Lecturers of the Faculty of
Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Received: May 23, 2025
Revised: August 25, 2025
Accepted: November 27, 2025

พระมหาถาวร ถาวรมณี (ภูผแลงทอง)¹
PhramahaThaworn Thawaramethi (Phuphlaengthong)¹
(tha.phu30@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2. พัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทย และ 3. ประเมินผลลัพธ์ของแนวทางดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน เชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจงจำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 27 คน และการสนทนากลุ่ม 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์อยู่ในระดับดี ทั้งด้านผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาวิชาและสื่อการสอน อาจารย์มีความรู้ภาษาไทยลึกซึ้ง ใช้กิจกรรมและสื่อหลากหลาย ประเมินผลอย่างครอบคลุม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีเจตคติดีและพัฒนาทักษะภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 2. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมถูกพัฒนาขึ้นตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาทักษะการสอน 4 ด้าน ได้แก่ อัตถปฏิสัมพันธ์ ธรรมปฏิสัมพันธ์ นิรุตติปฏิสัมพันธ์ และปฏิญาณปฏิสัมพันธ์ 3. ผลการประเมินแนวทางพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์หลังการบูรณาการหลักพุทธธรรมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทักษะการสอน, ภาษาไทย, บูรณาการพุทธธรรม, ครุศาสตร์

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
M.A. (Teaching Thai Language), Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This study aimed to 1. investigate the Thai language teaching skills of lecturers in the Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2. develop guidelines for integrating Buddhist principles into the enhancement of Thai language teaching skills, and 3. evaluate the outcomes of these guidelines. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected using questionnaires from 25 purposively selected participants and analyzed using mean and standard deviation. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 27 key informants and focus group discussions with 10 participants, and analyzed using content analysis.

The findings revealed that 1. the Thai language teaching skills of the lecturers were at a high level across instructors, students, subject content, and teaching materials. Lecturers demonstrated deep knowledge of Thai, employed diverse teaching activities and media, provided comprehensive assessment, and continuously developed themselves. Students showed positive attitudes and effectively enhanced their Thai language skills. The overall evaluation yielded a mean of 4.08 and a standard deviation of 0.84. 2. The guidelines for integrating Buddhist principles were developed based on the Four Foundations of Reflection (Paṭisaṅkhā), comprising four skill-development activities: Atta Paṭisaṅkhā (self-reflection), Dhamma Paṭisaṅkhā (moral reasoning), Nirutti Paṭisaṅkhā (language analysis), and Pañña Paṭisaṅkhā (wisdom application). 3. Evaluation of the guidelines indicated that they were appropriate, feasible, and beneficial for enhancing Thai language teaching skills among the lecturers after integrating Buddhist principles.

Keywords: Development, Teaching Skills, Thai Language, Integration of Buddhist Principles, Education

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญา โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอันล้ำค่า จึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้อยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (อัญชลี ทองเอน และ มรุส จงชัยกิจ,

2555) อีกนัยหนึ่ง ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความสำคัญสำหรับคนไทย เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้ใช้ภาษาควรคำนึงถึงการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องเพื่อสามารถสื่อสารความคิดของตนให้ผู้อื่นทราบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารแล้ว ยังเป็นภาษาประจำชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ (วรรณิ์ โสมประยูร, 2554) คนไทยควรต้องช่วยกันดำรงรักษาภาษาไทยไว้ให้มั่นคงยั่งยืนสืบไป

เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาราชการ ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างสัมพันธภาพอันดี เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัยและสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงต้องมีการฝึกฝนทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่าน การเขียน ตามหลักการใช้ภาษาไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ยกระดับความคิด สติปัญญาและการแสดงออกที่เป็นกำลังคนระดับสูงให้กับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องการเพิ่มศักยภาพ เพิ่มพูนความรู้และยกระดับมาตรฐานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (อดุลย์ วิริยเวชกุล, 2562) โดยต้องมีศิลปะของการสอนมีความสำคัญควบคู่ไปกับความรู้ในศาสตร์พฤติกรรมการสอนแต่ละอย่างของผู้สอนที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การฝึกทักษะการสอนก็เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่วมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะได้มีการสอนในชั้นเรียน ทักษะสำคัญ ที่ผู้สอนทุกคนควรจะต้องฝึกปฏิบัติและคำนึงถึงในการสอนมี 9 ทักษะ ด้วยกัน คือ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน การอธิบาย การใช้คำถาม การเสริมกำลังใจ ทักษะการสรุปบทเรียน ทักษะการสร้างความสนใจ ทักษะการใช้กระดานขอลูก ทักษะการกระตุ้นให้คิด ทักษะการใช้สื่อการสอน ซึ่งพฤติกรรมการสอนของผู้สอนในการใช้ทักษะการสอนต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลต่อการช่วยสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2567)

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จำนวน 9 ส่วนงาน ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตพะเยา วิทยาลัยสงฆ์เลย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565) จากความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการผลิตครูผู้สอนภาษาไทยให้มี

สมรรถนะและคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการสอนของอาจารย์ให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อประเมินผลลัพธ์การพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลังจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาทักษะการสอน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์

โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 27 คน ได้แก่ คณบดีคณะครุศาสตร์ จำนวน 1 คน หัวหน้าและรองหัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย หลักสูตรละ 3 คน รวม 9 หลักสูตร

เครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีโครงสร้างแบบปลายเปิด 5 ประเด็น ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหาวิชาและด้านสื่อการสอน ที่วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ส่งให้ที่ปรึกษางานวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์ในแต่ละด้าน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 มาสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย 8 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักพุทธธรรม 2 คน

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมตาม ปฏิสัมพันธ์ 4 ด้าน ได้แก่ อัตตปฏิสัมพันธ์ อัมมปฏิสัมพันธ์ นิรุตติปฏิสัมพันธ์และปฏิภาณปฏิสัมพันธ์

ระยะที่ 3 การประเมินผลลัพธ์ของแนวทางการบูรณาการ

ประเมินผลโดยอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 25 คน ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบประเมิน (Questionnaire/Assessment Form) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางในการพัฒนาทักษะการสอน

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 25 คน ประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) เพื่อสรุปผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางในการพัฒนาทักษะการสอน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกระบวนการดำเนินการวิจัยแบบผานวนวิธี ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์ พบผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 27 คน ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์คณะครุศาสตร์สามารถสรุปได้เป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1) ด้านผู้สอน อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ภาษาไทยที่ลึกซึ้งและทันสมัย มีทักษะการถ่ายทอดและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะภาษาไทย ใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม มีการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้วิธีประเมินผลที่หลากหลาย ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ มีคุณลักษณะ

ของความเป็นครูมืออาชีพ มีความรักในภาษาไทย พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนสามารถสร้างเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย กระตุ้นความสนใจและบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างเป็นระบบ พัฒนาการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกัน การประยุกต์ใช้ภาษาไทยในชีวิตจริง และการสะท้อนคิดเพื่อประเมินตนเอง

3) ด้านเนื้อหาวิชา เนื้อหาการเรียนรู้ครอบคลุมความรู้หลักภาษาไทยอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ความเข้าใจพัฒนาการและความหลากหลายของภาษาไทย ความรู้ด้านวรรณคดีและวรรณกรรมไทย การเชื่อมโยงวรรณคดีกับชีวิตและสังคม การประยุกต์ใช้หลักภาษาศาสตร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา และการบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์อื่น

4) ด้านสื่อการเรียนการสอน อาจารย์มีความเข้าใจประเภทและลักษณะของสื่อ สามารถเลือก ออกแบบ และบูรณาการสื่อที่หลากหลาย ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีใหม่อย่างเหมาะสม มีการจัดการและประเมินผลการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์มีความครอบคลุมทั้งมิติด้านวิชาการ จิตวิทยาการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทย หลังการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1) หลักการพัฒนา มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ

2) วัตถุประสงค์การพัฒนา ครอบคลุมการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคิดและคุณธรรม

3) วิธีการพัฒนา โดยบูรณาการองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหาวิชาและด้านสื่อการเรียนการสอน

4) กิจกรรมพัฒนาทักษะการสอน จำนวน 4 กิจกรรม ตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ได้แก่ อัตถปฏิสัมพันธ์ อัมมปฏิสัมพันธ์ นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ปฏิญาณปฏิสัมพันธ์

การบูรณาการหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนภาษาไทยมีความรอบรู้ในเนื้อหา มีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถเชื่อมโยงภาษาไทยกับชีวิตและสังคม และมีไหวพริบในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินผลลัพธ์ของแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม หลังการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยอาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 25 คน ด้วยแบบประเมิน พบว่าแนวทางดังกล่าวมีระดับ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง

ผลการประเมินสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถนำไปใช้ได้จริงในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ช่วยยกระดับทักษะการสอนของอาจารย์และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางภาษาไทยอย่างรอบด้าน ควบคู่กับการมีปัญญา คุณธรรมและทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมสมัย

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำองค์ประกอบทั้งสี่ด้านนี้ มีความสำคัญและเชื่อมโยงกัน การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพจึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาวิชาและสื่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สร้างสรรค์และตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา คำโพธิ์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูระดับประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไม่ตรงวิชาเอก จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูระดับประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไม่ตรงวิชาเอก คือ 1) การเริ่มต้นพัฒนาตนเองโดยครูผู้สอนต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบและหน้าที่ของตนเอง และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาทั้งด้านสื่อการสอน การนิเทศติดตาม การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดอบรมเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย

แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยสำหรับอาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การพัฒนาทักษะการสอนผ่านประสบการณ์และกลวิธีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ การบูรณาการหลักปฏิสัมพันธ์ 4 นี้จะส่งผลให้ผู้สอนภาษาไทยมีความรอบรู้ในเนื้อหาอย่างแตกฉาน มีความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจนและน่าสนใจ สามารถเข้าใจผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงภาษาไทยกับโลกและชีวิตได้อย่างมีความหมาย และมีไหวพริบในการจัดการ

เรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางภาษาไทยอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งมีปัญญา คุณธรรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนีย์ หนักทอง (2561) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมและแนวความคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความแวดไวทางวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วยหลักการ 1 ข้อ ได้แก่ 1) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมของผู้เรียนทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรมกับประสบการณ์ใหม่ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรับผิดชอบการเรียนรู้และตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง 2) การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในสภาพบริบทจริงหรือเสมือนจริงที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน 3) การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในบริบทและสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย นั่นคือ การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาควบคู่กับวัฒนธรรมผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับ และเมื่อผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และมีโอกาสแลกเปลี่ยนมุมมองทางภาษาและวัฒนธรรม หลังจากการได้รับประสบการณ์จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความแตกต่างทางด้านทัศนคติและการแสดงออกของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม 1) ขั้นเสนอประสบการณ์ใหม่ 3) ขั้นสะท้อนคิดจากประสบการณ์ 4) ขั้นเสริมหลักการ และ 5) ขั้นเปลี่ยนผ่านสู่สถานการณ์ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ และบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่มเฉพาะ “การพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลังจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสอน” ซึ่งผู้วิจัยได้อองค์ความรู้ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อธิบายองค์ความรู้การพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหลังจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสอน ดังนี้

1. หลักการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทย ความรู้ความสามารถในการสอน โดยใช้ประสบการณ์หรือกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ เพื่อช่วยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการสอนมากขึ้น

2. วิธีการพัฒนาทักษะการสอนภาษาไทย ด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ

ด้านผู้สอน ได้แก่ 1) ความรู้ภาษาไทยที่ลึกซึ้งและทันสมัย 2) ทักษะการถ่ายทอดและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะ 4) การใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจและเหมาะสม 5) การบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ 6) ทักษะการประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุม 7) การให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพ และการนำผลประเมินไปปรับปรุง 8) คุณลักษณะส่วนบุคคลและความเป็นครูมืออาชีพ 9) การแสดงความรักในภาษาไทย 10) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 11) การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้

ด้านผู้เรียน ได้แก่ 1) สร้างเจตคติที่ดีและความตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย 2) กระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก 3) พัฒนาทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมทักษะการพูดที่ชัดเจนและเหมาะสม 5) ฝึกฝนทักษะการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ 6) พัฒนาทักษะการเขียนที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ 7) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการแสวงหาความรู้ 8) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทำงานร่วมกัน 9) ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ภาษาไทยในชีวิตจริงและการเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น 10) ส่งเสริมการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง

ด้านเนื้อหาวิชา ได้แก่ 1) ความรู้หลักภาษาไทยที่แม่นยำและลึกซึ้ง 2) ความเข้าใจในพัฒนาการของภาษาไทย 3) การตระหนักถึงความหลากหลายทางภาษา 4) ความรู้และความเข้าใจในวรรณคดีและวรรณกรรมไทย 5) การเชื่อมโยงวรรณคดีกับชีวิตและสังคม 6) การส่งเสริมการอ่านและการวิจารณ์วรรณกรรม 7) ความรู้และการประยุกต์ใช้หลักการทางภาษาศาสตร์ 8) ความเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาและการวิจัยทางภาษา 9) การบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์อื่น ๆ 10) การพัฒนาและใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ความเข้าใจในประเภทและลักษณะของสื่อ 2) ทักษะการเลือกสื่อที่เหมาะสม 3) การบูรณาการสื่อหลากหลาย 4) ทักษะการออกแบบสื่อที่น่าสนใจ 5) การพัฒนาสื่อที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ 6) ทักษะการสร้างสื่อดิจิทัลพื้นฐาน 7) ทักษะการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ 8) การจัดการสื่ออย่างเป็นระบบ 9) ทักษะการประเมินผลการใช้สื่อ 10) การติดตามและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะการสอน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เปิดประตูสู่ความหมาย: พัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยด้วยหลักอัตถปริสัญญิทธิ กิจกรรมที่ 2 จุดประกายปัญญา: พัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยด้วยหลักอัมมปริสัญญิทธิ กิจกรรมที่ 3 ถอดรหัสภาษา: พัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยด้วยหลักนิรุตติปริสัญญิทธิ และกิจกรรมที่ 4 จุดประกายไหวพริบ: พัฒนาทักษะการสอนภาษาไทยด้วยหลักปฏิภาณปริสัญญิทธิ

4. การบูรณาการหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ส่งผลให้ผู้สอนภาษาไทยมีความรอบรู้ในเนื้อหา มีความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจนและน่าสนใจ มีความเข้าใจในผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถเชื่อมโยงภาษาไทยกับโลกและชีวิตได้อย่างมีความหมายและมีไหวพริบในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางภาษาไทยอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งมีปัญญา คุณธรรมและทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2564). *รายงานการประเมินตนเอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2564. พระนครศรีอยุธยา. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *สื่อและวิธีการสอนภาษาไทยที่ประสบผลสำเร็จ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- พจนีย์ นนททอง. (2561) ผลการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้กลยุทธ์การเขียนเชิงโต้ตอบและแนวสมดุลภาษาที่มีต่อความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (*ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุชนิ*). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. *ทักษะการสอน*. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/66246>.
- สุพัตรา คำโพธิ์. (2560). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูระดับประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไม่ตรงวิชาเอก จังหวัดปทุมธานี (*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุชนิบัณฑิต*). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2562). *การเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ : พรินต์โพร.